

ŠVEICARIJOS
LIETUVIŲ

ŽINIOS

Neperiodinis leidinys Nr. 2 (9)

2002 birželis

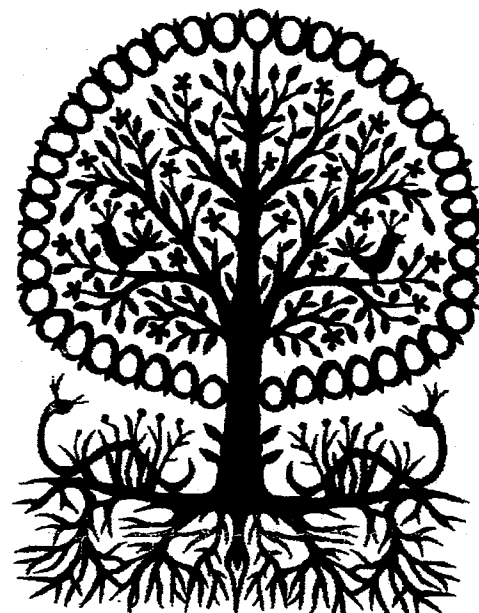
ŠLŽ pirmasis numeris išėjo 1951 m. Iki 1953 m. buvo išleisti 7 numeriai. Tolesnis leidimas nutrūko

ŠLB-50

Vasario 16 – osios ir ŠLB 50 – mečio šventė įvyko 2002m. vasario 17d. Ciūriche. Gausiai susirinko lietuviai su šeimomis iš visos Šveicarijos. Dalyvavo: Lietuvos Misiijos prie JT ambasadorius dr. A. Rimkūnas, konsulas E. Petrikas, buvę ŠLB pirmininkai, Estijos Garbės konsulas H. Graf, Schweizerisch – Baltisches Hilfskomitee prezidentas A. Scherrer, Vilniaus “Vartų” galerijos direktorė N. Rutkienė, PLB vicepirmininkė M. Šmitienė.

Buvo išklausytos Šv. Mišios, kurias koncelebravo prof. kun. J. Juraitis, Valdybos metų ataskaita ir Valdybos pirmininkės jubiliejinis pranešimas, išrinkta nauja bendruomenės valdyba. Pasaulioi LB Valdyba Garbės raštais apdovanojo ilgamečius ŠLB narius: dr. A. Gagecką, dr. V. Dargužą, dr. J. Steponavičių, N. Prielaidą, A. Gageckienę, Ir. Kaestli, dr. Kušlį, J. Stasiulienę, dabartinę ŠLB Valdybos pirmininkę J. Vaitkevičienę. Koncertą organizavo G. Hagopian ir E. Kuprytė.

ŠLB Valdyba nuoširdžiai dėkoja visiems, padėjusiems organizuoti gražią Jubiliejinę šventę.

Šiame numeryje:

ŠVEICARIJOIS LIETUVIŲ
BENDRUOMENEI – 50

EUROPOS LIETUVIŲ
BENDRUOMENIŲ
NAUJIENOS

PRISIARTINIMAS PRIE
LITERATŪROS

LAISVALAIKIS

JAUNIMO GYVENIMAS

ĮVYKIŲ KRONIKA

INFORMACIJA

Naujoji ŠLB Valdyba (iš kairės) J. Caspersen, Dr. V. Dargužas, J. Vaitkevičienė, D. Bruner, D. Perednis, A. Gageckienė, Dr. Kurmanavičius, J. Gražinytė, V. Hurst (nuotraukoje nėra G. Staniūtės)

ŠVEICARIJOS LIETUVIŲ BENDRUOMENEI- 50

Šventės svečiai:

Dr. A. Rimkūnas

M. Šmitienė

H. Graf

(Iš ŠLB Valdybos pirmininkės J. Vaitkevičienės pranešimo, skaityto 2002 m. vasario 17 d. iškilmingame jubiliejiniame susirinkime)

J. Vaitkevičienė

50 – ties metų Šveicarijoje LB darbų ir veiklos istorija byloja, kad Šveicarijos lietuviai garbingai priklauso tai išeivijos kartai, kuri prievarta buvo persodinta iš vienos kultūros į kitą, paliko gimtinę, bet niekada nepaliko TĖVYNĖS, kurios samprata jiems liko tokia stipri, kaip tėvų tikėjimas. Tai giliai susipratę lietuviai, kurie niekada nemastė aritmetinėmis sąvokomis, kad jų yra labai mažai ir Lietuva maža. Pačią tautą jie suvokė, kaip sutelktinę asmenybę kultūroje, politikoje, ekonomikoje. 1954 metais Lietuvių Šveicarijoje liko 36, kai tuo tarpu Ameriką pasiekė 33 tūkstančiai. Kas gi tokiai mažai grupei žmonių suteikė ryžto ir jėgų nuveikti reikšmingus tautai darbus?

Apdovanotieji PLB Garbės raštais (iš kairės) J. Vaitkevičienė, A. Gageckienė, Dr. A. Gageckas, Dr. V. Dargužas, I. Kaestli, Dr. J. Steponavičius, N. Prielaida

Tarp lietuvių išeivių Šveicarijoje niekada netrūko ryškių asmenybių, kurie savo svariais moksliniais darbais skelbė pasauliui nemirtingą lietuviybės idėją. Tai dr. Albertas Gerutis su savo monografijomis "Petras Klimas", "Daktaras Dovas Zaunius", "Daktaras Jurgis Šaulys" ir labai reikšminga knyga "Lietuviai Šveicarijoje", kuri liko rankraštyje. Daug pastangų lietuvių emigrantų stiprybei palaikyti dėjo prof. Juozas Eretas, tam paskyręs paskutinį mokslinį darbą "Paskaitos išeivijos klausimais". Į daugelį pasaulio kalbų išversta J. Ereto knyga "Užmirštieji baltai" garsina Lietuvos vardą. Nuolatiniai dvasios stiprintojai ir įkvėpėjai visuose kovų už

Nepriklausomybę reikaluose buvo lietuviai dvasininkai: dr. kun. Navickas, prof. kun. J. Juraitis. Kun. A. Araminas, vienuolis prof. T. Ereminas

Šveicarijos lietuvių bendruomenė buvo įkurta 1952. Vasario 17 d. visuotiniame lietuvių susirinkime Ciūriche. Šveicarijos lietuviai pasijuto vienos Motinos – Lietuvos vaikai. Visus sunkius sovietinio režimo dešimtmečius savo jėgas skyrė kovai už Lietuvos Nepriklausomybę. Tai laikė jie savo pareiga ir emigracijos prasme. Pašonėje turėdami Pasaulio Jungtinių Tautų Organizacijos, jie kiekvienas jautėsi pavergtos tautos ambasadoriumi. Dailininkė J. Katiliūtė ir Ženevos universiteto skulptūros prof. G. Staniulis savo parodose įvairiose pasaulio šalyse visada pabrėždavo, kad jie yra dailininkai iš Lietuvos. Norėdama įrodyti, kad Lietuva gyva ir turi savo europietišką kultūrą, p. J. Stasiulienė 30 metų išlaikė lietuviškų šokių ratelį. Dr. V. Dargužas po visą pasaulį rinko, pirkė ir saugojo retus žemėlapius, kuriuose pažymėta Lietuva. V. Gageckas rinko lietuviškus pašto ženklus, dalyvavo filatelijos parodose, skaitė paskaitas apie Lietuvos filateliją.

Buvo organizuojamos demonstracijos, lietuviškų studijų savaitės, Vasario 16 – osios šventės, remiama ir garsinama "Katalikų kronika", remiami Pasaulio LB, BALFO projektai, buvo svariai prisidėta prie vasario – 16 – osios gimnazijos įkūrimo Vokietijoje ir t.t. Šveicarijos LB visada mėgino užmegzti draugiškus ryšius su rusų disidentais, objektyvius ir dalykiškus santykius užmezgė su Lenkų Sąjunga ir kartu organizavo Krikščionybės 600 metų jubiliejinį renginį. Atgavus Lietuvai nepriklausomybę atsirado daugybė darbų susijusių su Lietuvos įstojimu į įvairias tarptautines organizacijas, kurių dauguma yra Šveicarijoje. ŠLB globojo visas iš Lietuvos atvykstančias delegacijas: rūpinosi transportu, nakvyne, maitinimu, vertėjavimu, pinigine parama, ieškojo galimybių išimties tvarka susitikti su Šveicarijos valdžios atstovais. Organizavo milijoninės vertės pagalbą naujai Lietuvos valstybei. Tai dvi Kraujo tyrimo laboratorijos VU Medicinos fakultetui, Žemės paviršiaus matavimo įrengimai Kauno Kartografijos institutui, o 384 vienetai senųjų žemėlapių Vilniaus universitetui, senoviškų vertingų baldų kolekcija Vilniaus muziejams asmeninė dr. V. Dargužo dovana Lietuvai.

Pasaulio istorijas kuria žmonės, jų darbai. Kokios asmenybės ir jų darbai, tokia ir istorija. Šveicarijos lietuviai gali didžiuotis savo istorija – jie nuveikė labai daug. Naujai atvykusiems ir perimantiems darbus belieka palinkėti jėgų, kūrybos, ypatingai gerų norų ir meilės tęsiagarbingą Šveicarijos lietuvių bendruomenės istoriją.

EUROPOS LIETUVIŲ BENDRUOMENĖSE

Po 50 metų izoliacijos lietuviai labai aktyviai vėl grįžta į Europos žemėlapi.

Praėjusiais metais pirmą kartą išeivijos istorijoje įsikūrė Norvegijos ir Ispanijos lietuvių bendruomenės. Jų tikslai – išlaikyti ir puoselėti tose šalyse gyvenančių lietuvių ir jų vaikų lietuviybę, supažindinti vietinius gyventojus su Lietuva. **Norvegijos LB** pirmininke šiemet išrinkta Gabrielė Haugen. Jau veikia sekmadieninė mokyklėlė ir darželis. Ispanijos LB jungia apie 1000 legaliai gyvenančių lietuvių. (Spėjama, kad Ispanijoje yra apie 30000 nelegalų). Pirmininkė – Beata Monstavičius – Soriano.

Švedijos LB priklauso 89 šeimos. Pirmininke išrinkta Ramunė Molytė. Sekmadieninėje lituanistinėje mokykloje mokosi 21 mokinys. Vyksta pastovūs lietuvių susitikimai Lietuvos ambasadoje.

Didžiosios Britanijos Lietuvių Sąjungos metinis suvažiavimas įvyko gegužės 4 – 5 dienomis. Suvažiavime išrinkta nauja valdyba, kurią sudaro pirmininkė Vida Gasperienė, vicepirmininkas ir sekretorius Jonas Podvoiskis, išdininkas Andrius Blinstrubas, Ilma Švalkienė ir Genė Cornish (socialiniai ir kultūriniai reikalai), Jonas Žilinskas (jaunimo reikalai) ir Vincentas O'Brien (spauda). Pastarasis išrinktas ir Lietuvių namų bendrovės pirmininku.

Lietuvos misija prie NATO vadovaujama ambasadorės Gintės Damašytės, sukvieta keturių kraštų lietuvių bendruomenės ir jų vadovus balandžio 12 d. dalyvauti Lietuvos – NATO dienos skirtame renginyje Briuselyje, Belgijoje. Atvyko per 100 tautiečių iš Prancūzijos, Vokietijos, Olandijos ir Belgijos.

Belgijos lietuvių bendruomenės gretos pasipildo vis naujais nariais, nes atvyksta vis daugiau jaunų lietuvių. Sparčiai plečiasi lietuvių diplomatinis korpusas Briuselyje. Vyksta įdomūs lietuvių susitikimai. Belgijos LB pirmininkė Aurelija Goris – Norienė.

Danijos LB Velykų proga “nusiuntė” dovanėlę Lietuvos vaikams – Panevėžio Vežimo Lėlių teatras suvaidino Panevėžio vaikų globos namams pasaką pagal H.K. Anderseno kūrinį. Išlaidas padengė Danijos LB. Danijos LB nariai kartu švenčia Jonines, Vėlines bei kitas šventes. Kiekvieną mėnesį lietuviai renkasi savo pamėgtoje kavineje. Daugiau informacijos galima rasti <http://www.lietuva.dk> Danijos LB pirmininkė yra Rita Jovaraitytė Grundl.

Vengrijos LB pirmininkas Sigitas Povilaitis gegužės 15 – 16 d.d. dalyvavo Čekijos lietuvių susitikime. Trumpam į susitikimą buvo atvykęs Lietuvos ambasadorius Čekijoje R. Kozirovičius su žmona. Birželio 3d. jis nuvyko į Budapeštą akreditacijai. Ta proga susitiko su Vengrijos LB nariais. Gegužės 23 d. fotografų namuose vyko Pauliaus Normanto naujausio albumo pristatymas.

Karaliaučiaus krašto Regioninė lietuvių nacionalinė-kultūrinė autonomija, kurios pirmininkas Alyvdas Muliolis, taip pat daug darbų nuveikė. Vienu įdomiausių ir gausiausių renginių tapo “Dainų dainelės” konkursas Tilžėje. “Kaip į Lietuvos upių tėvą Nemuną suplaukia mūsų upės ir upeliai,

taip į Tilžę plaukė Karaliaučiaus krašto lietuviškų klasių, fakultatyvų, būrelių, sekmadieninių mokyklų lietuviukai, jau prakutę lietuviškai kalbėti, dainelių padainuoti,“ rašo Karaliaučiaus krašto lietuvių kultūros draugijos “Birutė” vardu V. Vasiliauskienė

Vakarų Europos LB pirmininkai (iš kairės į dešinę) Vokietijos – A. Šiugždinis, Austrijos – R. Fišer, Prancūzijos – I. Lanchas, Italijos – Igal. Atstovas S. Kačiulis, D. Britanijos- V. Gasperienė, Šveicarijos – J. Vaitkevičienė, Belgijos – D. Oliškevičius

Moldovos LB pirmininkė Irena Garliauskaitė pranešė, kad kovo 11 d. proga buvo paruoštas pasakojimas apie istorinius Lietuvos respublikos atkūrimo įvykius Moldovos nacionaliniam radijui. Kovo 2 d. įvyko Moldovos lietuvių jaunimo sąjungos susirinkimas. Pirmininke išrinkta Aurika Mynzata, pavaduotoja Laura Banelytė. Sekmadieninė mokykla Velykų proga gamino dėžutes ir krepšelius margučių parodai, paruošė programėlę.

Ukrainos LB, kurios pirmininkė yra Violeta Jančiuk, sukaupe gražaus darbo patirtį. Organizuoja įvairius lietuviškus renginius, veikia kelios lituanistinės mokyklos. Paminėtinas Lvovo lietuvių draugijos “Medeina” suorganizuotas vargonų muzikos vakaras M.K. Čiurlonio 126 – osioms gimimo metinėms, kuriame dalyvavo žymus Ukrainos vargonininkas Vitalijus Pirnovas.

Vokietijos Bergštrasės apskrities Europos federalistų sąjunga paskyrė šių metų Europos premiją Vasario 16 – osios gimnazijai. Šia premija, anot Sąjungos pirmininko W. Freudengergerio, pagerbiama lietuvių gimnazija, kuri yra kultūros tiltas taro Vokietijos ir Lietuvos. Iš pabėgėlių mokyklos ji išaugo į europietišką mokyklą, visą laiką buvo nenugalimo Lietuvos laisvės troškimo simboliu.

Vokietijos LB taryba posėdžiavo kovo mėnesį. Išrinkta VLB valdyba vadovaujama pirmininko Antano Šiugždinio. Balandžio mėnesį valdyba turėjo 500 - ajį posėdį, į kurį pakvieta visus buvusius valdybos narius. 50 metų valdybos veiklos apžvalgą pateikė dr. Vincas Bartusevičius. VLB valdyba kartu su Lietuvių išeivijos institutu (prie Kauno Vytauto Didžiojo universiteto) yra 49 – osios Europos lietuviškųjų studijų savaitės, įvyksiančios š.m. rugpjūčio 4 – 10 dienomis Kretingoje, rengėjai.

Pagal Pasaulio LB žinias parengė J. Vaitkevičienė

PRISIARTINIMAS PRIE LITERATŪROS

Kreipiuosi į visus Tautiečius, kurie praradę kantrybę ir sielos ramybę, pavargę nuo gyvenimo ir desperacijos, ieško poilsio ir sielos atgaivos literatūros pavėsinėje. Literatūra neturi būti vien estetiška, ji turi ir šokiruoti ir kelti Būties klausimus, bei ieškoti į juos atsakymų, tačiau svarbiausia - ji turi priversti susimąstyti ir perskaičius vieną ar kitą kūrinį, turi žmogų pakeisti. Literatūra - tai ne koks nuobodus dėstomas dalykas, padedantis perprasti savąją visuomenę, tai kartu savotiška magija, leidžianti perimti patirtį, ir tuo pačiu stebėti, kaip ji yra kaupiama. Argi Jums nieka nėra taip buvę, kad mintis, nuo kurios kadaise abejingai nusigręžėte, ūmai nušvinta kaip sprogsi žvaigždė? Gyvenimas pažengė į priekį, todėl mums tenka pradėti iš naujo kalbą apie literatūrą. Ir iš naujų pozicijų. Kūrėjų jutimo organas yra sava gyvastis. Taigi, kurie norėtų praturtinti savo gyvenimą literatūros lobyno pažinimu ir įsiterpti į civilizacijų disputą yra nuoširdžiai kviečiami.

Per literatūrą galime geriau save pažinti. Ir čia kalbėdama apie atmintį, portretus ir kūrybą, bandau perteikti tą dvasios pakilimą, kurį pajunta žmogus, pamatęs, kas yra tas kitas kūrėjų pasaulis, ir kartu pradėjęs suvokti, kad ta patirtis galėtų visiems laikams pakeisti jo požiūrį į gyvenimą. Ko gi reikia, kad mūsų išsilavinimas taptų toks gyvas? Tik viena: atmesti visus kanonizuotus pliurpalus, visus išpūdingus argumentus ir visas miglotas sąvokas. Pagarba autoriaus įnašui į kultūrą privalo atsirasti iš supratimo ir dvasios artumo, o ne iš bandymo mėgdžioti kitus, kurie lankstosi nesuprantamam dievaičiui. Tokių dievaičių kultas yra sąmoningai griaunamas šiame literatūros puslapyje. Tuo tikslu literatūrinis suvokimas yra vaduojamas iš kaustančių formulių ir miklinamas žodžiais, kad mintį suprastų kiekvienas, kuris tik to nori. Būtent pašalinus nereikalingus suvokimų barjerus, nebereikia pasakojant apie dalyką griebtis kompromisų. Atsiranda galimybė išaiškinti net sudėtingiausias sąsajas. Kas manys, kad tai verta, tas ir pasistengs.

Puikiai suprantu žmones, kurie ieško pažinimo, o yra priversti tenkintis formulėmis - kažkada taip buvo ir man. Todėl dar kartą nuoširdžiai kviečiu visus, norinčius prisitarti prie literatūros, kurią myliu ir net (drįstu taip sakyti) dievinu su visu gyvenimišku kelionės bagažu, vardu kultūra

Pagarbiai -

Jurga Simonavičiūtė Ruesch

Atmintis

ANDRIUS KANIUKOVAS

Gimė 1904 metais gruodžio 11 dieną Vilkaviškyje. Pirmojo pasaulinio karo audros nubloškė iki Oriolo. 1921 metais grįžo į Lietuvą, baigė Mariampolės realinę gimnaziją, o 1928 - Kauno universiteto teisės fakultetą. Parašė diplominį darbą "Seksualiniai nusikaltimai ir teisė", dirbo teismo medicinos ekspertu, išleido knygą "„Vaikai nusikaltėliai", dėstė Kauno Gailestingųjų seserų kursuose ir mokė lietuvių kalbą privačiai. Buvo aktyvus visuomenininkas: dirbo žurnalistu, redagavo "Spindulio", "Lietuvos sparnų", "Gailestingosios sesers" laikraščius, leido humoristinį laikraštį "Šakė", buvo įvairių kultūrinių būrelių organizatorius.

1945 metų pradžioje kartu su pabėgėlių banga pasiekė Šveicariją, kur patyrė visus pabėgėlio-emigranto vargus. Poetą nepaprastai kankino Tėvynės Lietuvos ilgesys, neapykanta raudoniesiems engėjams, iki mirties lydejo laikinumo ir netikrumo jausmas, kuris atsispindi jo eileraščiuose, spausdintuose Kanadoje leidžiamame laikraštyje "Nepriklausoma Lietuva". Keletą jo kūrinių publikuoja ir mūsų laikraštis.

Ilgesio vakaras

Kaip viesulas, jausmas apniko
Miškuotam Davo's slėny.
Dabar širdy skausmas paliko,
Nes taip nuo manęs Tu toli.

Spalvingo Lemano atkrantėm,
Saulėtos dienos žavesy
Žengiu, aš Davos'o atšlaitem,
Belaimis, giliam liūdesy.

Čigonės man burtai vaidenas:

"Kelionė skurdi lig kalnų,
Juose geltonplaukė graudenas,
Tais pat išguita iš namų"...

Bijau, kad tie burtai nebūtų
Nūdienės tikrovės audra,
Kurį numalšinti galėtų
Tik rūtų darželio dukra.

Davos-Dorf
1947.12.18

(Vėlinių proga)

Pasaulio viso amžiaus užmiršta,
Toli Tu atgulei gimtojoj žemėj.
Tai Viešpaties skirta džiugi dalia
Pelnyta už kančias niūrioj tikrovėj...

Visiems laikams Tau išspręstas likimas,
Ir jo jau niekas nepakeis,
O man, ar lemta? Kraštas, kur gimtinės?
Ar taip jau čia, svetur, į duobę ir nuleis?

Ilsėkis, Motina, žaliøj, vešliøj paunksmėj
Gražiųjų Lietuvos kapų smiltynuos.
Ir Dievą melsk, kad Tėviškėn sugįžčiau,
O ne klampuočiau svetimais bruzgynais.

Clarens
1946.10.31

Šūklių Madonai

Aš palikau Tave, Madona,
Ten kryžkelėj stovėt.
Gimtosios žemės skurdžią duoną
Ir žmones jos gailėt.

Kai Šeimenos tankiais karklynais
Tą naktį aš bridau,
Tavo meilingos širdies dūžiais
Save vis raminau.

Ir kai tremty mirtis žiauri
Siautėdama aukas šienavo
Velionė Motina ties Tavimi
Už mane praše ir maldavo.

Aš palikau Tave Madona,
Ten kryžkelėj budėt,
Betgi tikiuos Tave ir Lietuvą
Išlaisvintas regėt.

1947.09.18

Portretai

Iškilus šveicaras, didis Lietuvos patriotas -

Prof. dr. JUOZAS ERETAS - JAKAITIS
(1896 - 1984)

I dalis

*J.Eretas - iškilus Lietuvos ir Šveicarijos mokslininkas, filosofijos mokslų daktaras, Lietuvos (vėliau Vytauto Didžiojo) universiteto profesorius, Lietuvos katalikų mokslo akademijos akademikas ir garbės narys, ELTOS įkūrėjas, literatūros istorikas ir pedagogas, publicistas, JAV rašytojų sąjungos garbės narys, pirmas inteligentas Lietuvos kariuomenės savanoris, uolus Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo skatintojas pokario metais - gimė 1896 metais spalio 18 dieną Bazelyje. Ten pat baigė gimnaziją, Studijavo germanistiką ir istoriją Friburgo, Bazelio ir Lozanos universitetuose. 1918 metais pradėjo dirbti Lietuvos informacijos biure Lozanoje, kartu su M.Ašmiu leido informacinius bukletus ir žurnalą "Litauen". Kartu su Karoliu Dineika įkūrė Lietuvos gimnastikos ir sporto federaciją, federacijos laikraštį "Jėga ir grožis", padėjo įkurti vaikų laikraštėlį "Angelas sargas", vėliau pavadintą "Žvaigždute".

1925 metais vedė studentę Oną Jakaitytę ir nuo tol, norėdamas pabrėžti šeimos lietuviškumą, pasirašinėdavo "Eretas - Jakaitis". Jie išaugino sūnų Juozą, filologą, dukras Aldoną, dramų aktorę, Laisvę, piešimo mokytoją, Birutę, tarnautoją ir Juliją, mokytoją.

1940 metais uždarius Teologijos-filosofijos fakultetą, visa profesūra - taigi ir J.Eretas - buvo atleista. Su šeima apsigyveno Pakorbudžių kaime. Sintautų valsčiuje, slapstėsi pas ūkininkus, kad nesuimtų 1941 pasitraukė į Vokietiją, tačiau šeima pateko į SS lagerius, iš kurių Šveicarijos vyriausybės pastangomis buvo išvaduoti. Apsigyvenęs gimtajame Bazelyje ir tapęs Friburo universiteto kancleriu, niekada nepamiršo savo antrosios tėvynės - Lietuvos. Užsienyje parašė ir išleido trilogiją "Tremtis - prakeikimas ar uždavinys", "Tremties lietuvis idėjų sukuryje", monografijas apie S.Šalkauskį, K.Pakštą.

Jo likimą ir visą gyvenimo veiklą Lietuvos labai lėmė lietuvis Mykolas Ašmys. Jis buvo vienas šviesiausių Klaipėdos krašto jaunųjų patriotų. Jį nuo vaikystės kankino kaulų džiova, tačiau kilnių tikslų vedamas, baigė gimnaziją, įstojo į Kačaliaučiaus universitetą studijuoti teisės. Žinias gilino Berlyno, Halės, Friburo universitetuose, buvo pasiryžęs visas savo jėgas atiduoti Lietuvai. 1918 metais jau buvo užbaigęs disertaciją, bet netikėtai organizmą pakirto ispaniškas gripas. Mirties akivaizdoje M.Ašmys pasikvietė savo studijų draugą J.Eretą ir paparašė jį pavaduoti, dirbant Lietuvos labui. Nupiešė atgimstančios Lietuvos perspektyvas, išsakė savo troškimus. Spausdamas jau šalstančią draugo ranką, J.Eretas pažadėjo... Pažadą su kaupu tesėjo, kol pagal paties valią 1984 metais kovo 13-tąją jo karstą užklojo lietuviška trispalvė...

Prof. dr. Juozas Eretas yra asmenybė, kuri kiekvieno tikro lietuvių širdyje privalo rasti atgarsį ir didžiulę pagarbą.

*

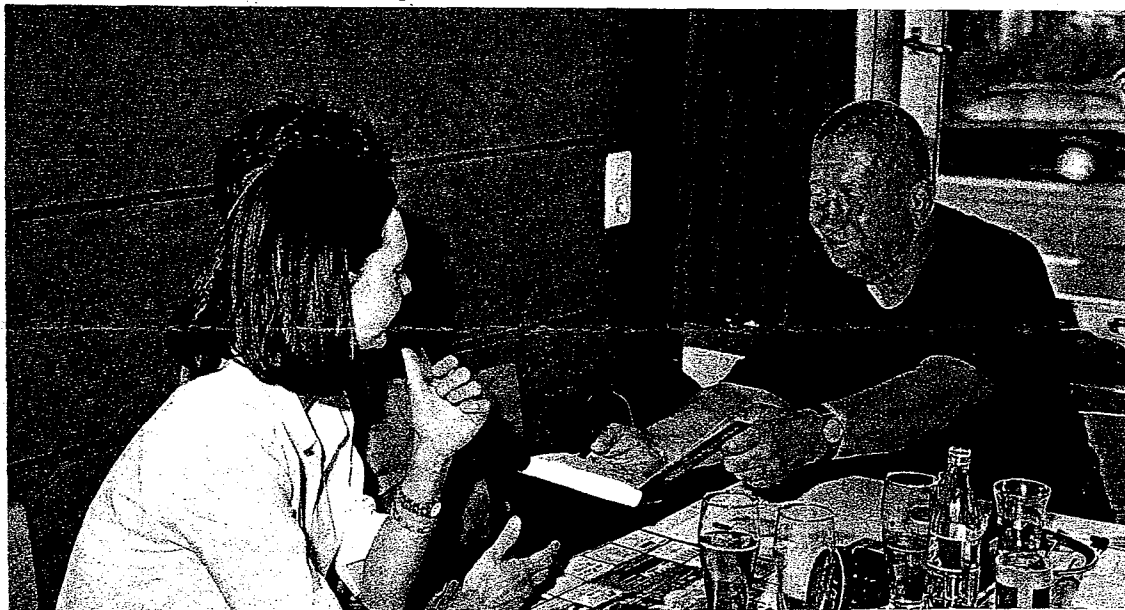
Publikuojame kiek sutrumpintą, rašytojo Jurgio Kunčino laišką, kuriame jis dalinasi išpūdžiais iš kelionės po Šveicariją.

JURGIS KUNČINAS

Žiupsnis prisiminimų iš viešnagės

Pernai tokiu metu jau buvau Bazelyje, Werkraum Warteck menų centre. Praleidau tenai kone ištisus tris mėnesius - Literaturhaus Basel vadovė Margrit Manz tarpininkavo, kad gaučiau stipendiją. Paaiškėjo, kad prie mano viešnagės sąlygų daug kuo prisidėjo Šveicarijos lietuviai. Tai jiems turi būti dėkingas, kad per Frankfurtą į Bazelį skridau lėktuvu, kad gavau stipendiją. Iki tol Šveicarijoje dar nebuvau lankęsis, nors Vokietijoje buvojau ne kartą. Laikas Šveicarijoje praėjo ne veltui: pažinau šalį, parašiau romaną "Bilė ir kiti", kuris pasakoja apie menininkų bohemos gyvenimą nykais sovietmečio, Andropovo laikais. <...>

Visai šalia manęs, Bazelyje gyveno graži Žuklių šeima. Jie buvo pirmi Šveicarijos lietuviai, su kuriais čia susitikau ir kurių namuose praleidau ne vieną jaukų vakarą. Ilgainiui atsirado ir pažįstamų, naujų malonių kontaktų. Dėmesio patyriau iš profesoriaus Jano Locherio, kuris Berno universitete iki šiol rengia lituanistus, bei palaiko gyvus kontaktus su Lietuva. Universitete man teko skaityti paskaitą apie naujausią lietuvių literatūrą, diskutuoti apie literatūros ir kultūros suartėjimo aktualijas.

Labiausiai mane nudžiugino ponios Janinos Vaitkevičienės kvietimas į Ciurichą, kur susipažinau su daugeliu įdomių žmonių. Iki šiol nepamirštu nuostabios gidės po išpūdingą Ciuricho senamiestį Gražinos Staniūtės - buvo smagu, įdomu, atsirado ir kalbos. Ačiū, Gražina! Tokį pat šiltą dėkui turiu tarti ir Jūratei Caspersen. Bazelyje teko susipažinti su ponia Doris Oberwieler, didele mūsų krašto gerbėja. Ji buvo artima prof.dr. Juozo Ereto ir jo lietuviškos šeimos bičiulė. Daug įdomaus ji man papasakojo apie šį neeilinį žmogų ir jo gyvenimą. Sunegalavus - dr. Juozas Kurmanavičius net iš Ciuricho faksu siuntinėjo receptus... Žodžiu, iš savo tėvynainių Šveicarijoje patyriau tiek nuoširdumo ir nesavanaudiškos pagalbos, kad iki šiol negaliu to pamiršti - Ačiū! Padėkos žodį turiu tarti ir Lietuvos Respublikos Garbės konsulei, poniai Marinai Condrau. Ji buvo pasikvietusi mane į Ciurichą ir nuoširdžiai paglobojo. Ciuriche turėjau ir literatūrinių susitikimų fonde PRO HELVETIA. Jis yra parėmęs mano verstą garsaus šveicarų rašytojo R. Walserio knygos leidimą Lietuvoje. Apsilankius, man buvo pasiūlyta versti F. Dürrenmatto memuarus. Tai yra dvi knygos (tomai) - "Labyrinth" ir "Turmbau". Grįžęs į Lietuvą sėdau prie jų ir šiuo metu abu tomai jau yra redaguojami. Šveicarai jau išleido lietuvių autorių rašinių ir straipsnių rinkinį - ką lietuviai rašė apie Šveicariją. Dabar yra rengiama jau antroji tokia knyga. Į ją pateks ir mano rašinys, skelbtas laikraštyje "Šiaurės Atėnai" - vadinasi jis: "...varpai Liucernos", eilutės iš Maironio atkarpėlės. Tikiu, kad tokiem ryšiam stiprėjant, smagiau jausis ir Šveicarijos lietuviai, iš kurių viešėdamas Bazelyje, patyriau daug nuoširdaus dėmesio bei šilumos. To mums visiems ir linkiu!

Ištrauka iš : "ESE APIE TIKRĄ GYVENIMĄ"

<...> kas yra tas gyvenimas? Juoda skylė ir tik nuo tavęs priklauso, ką tu iš jo padarysi? Kokia atsakomybė... ir koks kvailas patosas... Dovana, kuriai nuolat į dantis yra žiūrima nepaisant visų gero išsilavinimo manierų. Esu vienas iš žmonių, kuris visus iš eilės kaltina ir, žinoma, gyvenimą dėl visko. Bergždia kova, prieštaringas asmenybės pradai, kaip sako geras draugas. Kas keičiasi nuo to suvokimo? Niekas! Ta pati naktis, ta pati tuštuma, tas pats tikras gyvenimas, tos pačios tikros baimės akys, kurios atsėlina į tavo naktį, į tavo esybę ir drasko iš vidaus, o tu sėdi kampe ir meldi visų aukštų jėgų tau tą akimirką padėti, kad neišeitum iš proto. O protas lieka pas tave ir tu negali jo atjungti nei raminančiaisiais, nei alkoholiu. Sėdi kampe suėmęs rankom galva ir meldiesi. Tik kam? - kad baimėi praėjus juoktumeis santūriai iš savęs ir klaustum, o kas tai? Nežinai ir purtai galvą, eini vėlei į pasaulį, žiūrėdamas tiesai į akis, nes jos vienintelės tu negali apgauti; - tu nemyli Jo. Ir niekada nemylėjai. Tačiau ta Dievo dovana myli tave - ar galima šitaip dovanos atsisakyti? Ar nevarai Dievo į medį? Esi visuomenės produktas, galvojęs esąs genialus individualistas, o gal (viltis miršta paskutinė) tik klaidas darantis paprastas žmogus. Ne geriau jau pamišti - niekada nenorėjau būti pilka pele, niekada nenorėjau, o buvau... Velnias kaip skauda...ta tiesa - LABAI NESKANI... Aš užsimerkiu ir meldžiu, kad anas jausmas grįžtų su visom pasekmėm. Visas visuomenės paradoksas, visi norai ir viltys, visas tikras gyvenimas grįžtų be amoralaus realybės patvirtinimo. Desperatiškas tikrovės veidas, kaip savęs gailėsčio talismanas lydi, kai nėra paprasta. O kada yra paprasta? Kaip galima šitaip dovanos neapkęsti? Galvas purto išmintingieji ir viską geriau žinantis asmuo. Kas yra jis? Tas gyvenimas? Kas yra jo prasmė? Daug būtų galima pasakyti, tik va kas žino, kas yra Tiesa... gal tas viską geriau žinantis asmuo??? Mane apima sarkastiškas juokas, kuris degina visą kūną, o akys nebeverkia. Aš nežinau kada praradau talentą verkti. Taip tai yra talentas. Nusiverkti visą skausmą, nusiverkti visas kvailas mintis, visą gyvenimą nusiverkti - aš nebemoku; tik žiūriu į seną mamos fotografiją ir bandau to mokytis ... nebemoku ... nebepavyksta, nes nebeskauda... Keista ar ne? Esu kaip atostogaujantis lavonas... Mirtis manęs nebegąsdina...aš jai pasiruošus, aš ją nuolat turiu omenyje. Aš klausiu savęs: va koks turi būti gyvenimas, kad prieitum tokia išvada? Tai turbūt TIKRAS GYVENIMAS...<...>

Kažko bijau, kažko laikiu, kažko noriu ir vėl kažko bijau... Tas prakeiktas ir mylimas uždaras ratas, kuris nuolat kartosis, kol baimės neatsikratysi. O kas yra ta baimė? Užslėpti išgyvenimai vaikystėje, nenoras pripažinti dabarties, atviras savo gyvenimo traktavimas, kuris nėra toks apie kokį svajojai? Tas klausimas ir suvokimas pakeliui į Nežinią nėra paprastas, tie klysteliai paklaidina, ta viltis dažnai apgauna, tas jausmas virsta protu, protas - gyvensena, o ne Gyvenimu. Nereikėtų buities su Būtimi maišyti, nors kaltiname vėlei neįsąmoningai skirtumo ir tada pradeda dingti spalvos. O.Rodenas sakė: "maštantis žmogus yra visuomet liūdnas", tai nėra depresijos apraiška, ar "nuo genialumo iki beprotybės tik vienas žingsnis", tai- tikroji gyvenimo pajauta: be saviapgaulės, be rožinių akinių, be melo kitiems. Tai nuoga realybė, tai Tiesa, kurios visi dažniau nesąmoningai nei sąmoningai ieškome, išsakydami savo gyvenimišką tiesos teoriją, nematydami, kad tai tik asmeniška teisybė, o ne ta ieškoma Tiesa... Spalvas susikūrėme mes, kad nebematytume nuogos tikrovės. Spalvos viską pagražina, sušvelnina - tai nėra blogai - tačiau manyti, kad tai ką tu matai, yra tas Tikras kelias, o ne kelio šešėlis - yra paradoksali klaida. Nenoras pripažinti kyla iš silpnumo, kuris saugo mūsų netobulą protą nuo išprotėjimo, nuo vienintelės galimybės save išbandyti. Vienintelis, ką mes tikrai turime, yra dabartyje, spalvomis nenugrąžintas kelias, ir vienintelis tikslas, kodėl mes esame čia yra - Ėjimas. Eiti tuo keliu neieškant prasmės ir tikslo, paprasčiausiai eiti ir nesustoti...Tai mano TIKRO GYVENIMO teorija. Aš esu einantis žmogus, kuris per daug stengiasi kiekviename likimo krustelėjime išvelgti prasmę; mato tik juoda-balta nepaisant desperatiško tikrovės veido ir kuris karts nuo karto spalvomis paįvairina savo ėjimą... Jei mums pakeliui, tai kviečiu eiti kartu į Nežinią... <...>

Jurga Simonavičiūtė Ruesch